

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET DRAGAN KOVAČEVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 49281/15)

Članak 6. stavak 1. (građanski aspekt) • Pristup sudu • Odbijanje dosuđivanja visokih troškova za podnošenje prigovora Ustavnom sudu u vezi s lišenjem poslovne sposobnosti nerazmjerno je ciljevima osiguranja nesmetanog funkcioniranja suda i zaštite državnog proračuna • Socijalne službe nisu bile sudionik u formalno jednostranačkom postupku, što znači da nije postojao rizik od obeshrabrujućeg učinka dosuđivanja troškova na obavljanje njihovih dužnosti

PRESUDA

STRASBOURG

12. svibnja 2022.

PRESUDA JE KONAČNA
12. KOLOVOZA 2022.

U predmetu Dragan Kovačević protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Marko Bošnjak, *predsjednik*,

Péter Paczolay,

Krzysztof Wojtyczek,

Alena Poláčková,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Davor Derenčinović, *suci*,

i Renata Degener, *tajnica Odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 49281/15) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Dragan Kovačević („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 28. rujna 2015.;

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) obavijesti o prigovorima o pristupu sudu i pravu na mirno uživanje vlasništva;

očitovanja stranaka;

nakon vijećanja zatvorenih za javnost 22. veljače i 29. ožujka 2022. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena posljednjeg navedenog datuma:

UVOD

1. Predmet se odnosi na troškove postupka pred Ustavnim sudom. Nadležna tijela pokrenula su postupak radi lišenja podnositelja zahtjeva poslovne sposobnosti, a građanski sudovi presudili su u njihovu korist. Povodom ustavne tužbe podnositelja zahtjeva Ustavni sud ukinuo je odluke građanskih sudova, ali je odbio njegov zahtjev za naknadu troškova. Rješenje o troškovima temeljilo se na odredbi domaćeg prava kojom je predviđeno da svaki sudionik u ustavnosudskom postupku snosi svoje troškove postupka, ako sud ne odluči drukčije.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1988. godine i živi u Slatini. Zastupala ga je gđa L. Kušan, odvjetnica iz Ivanić Grada, a zatim gđa N. Owens, odvjetnica iz Zagreba.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

4. Činjenično stanje predmeta može se sažeti kako slijedi.

5. Dana 21. studenoga 2012. Centar za socijalnu skrb Slatina pokrenuo je postupak za lišenje podnositelja zahtjeva poslovne sposobnosti pred Općinskim sudom u Slatini.

6. Dana 30. studenoga 2012. Centar za socijalnu skrb po službenoj je dužnosti imenovao podnositeljevu majku da djeluje kao njegova posebna skrbnica u postupku.

7. Rješenjem od 5. ožujka 2013. Općinski sud lišio je podnositelja zahtjeva poslovne sposobnosti. Utvrdio je da je podnositelj u trajnom stanju lakše do umjerene mentalne retardacije, zbog čega nije sposoban brinuti se o svojim pravima i interesima. U rješenju je navedeno i da se mjesečni dohodak podnositelja zahtjeva sastoji od invalidnine u iznosu od 1.250,00 hrvatskih kuna (HRK), što je u to vrijeme iznosilo približno 164,00 eura (EUR).

8. Dana 2. travnja 2013. podnositelj zahtjeva, zastupan po odvjetnici, podnio je žalbu protiv tog rješenja. Tvrdio je, *inter alia*, da rješenje predstavlja povredu njegovih prava zajamčenih člankom 8. Konvencije.

9. Rješenjem od 23. siječnja 2014. Županijski sud u Bjelovaru odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio je prvostupanjsko rješenje.

10. Dana 19. ožujka 2014. podnositelj zahtjeva, zastupan po svojoj odvjetnici, podnio je ustavnu tužbu kojom je pobijao rješenja građanskih sudova. Naveo da su mu tim rješenjima povrijeđena ustavna i konvencijska prava na pošteno suđenje i poštovanje njegova privatnog i obiteljskog života. Pozvao se i na sudsku praksu Suda. Uz ustavnu tužbu priložio je preslike pobijanog prvostupanjskog i drugostupanjskog rješenja.

11. Podnositelj je u ustavnoj tužbi tražio i naknadu troškova zastupanja po odvjetnici pred Ustavnim sudom u iznosu od 6.250,00 kuna, približno 815,00 eura u to vrijeme.

12. Odlukom od 20. svibnja 2015. godine Ustavni sud usvojio je podnositeljevu ustavnu tužbu utvrdivši povredu njegova prava na poštovanje njegova privatnog i obiteljskog života te je ukinuo rješenja građanskih sudova. Međutim, odbio je njegov zahtjev za naknadu troškova pozivajući se na članak 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, kojim je predviđeno da, osim ako sud ne odluči drukčije, svaki sudionik u postupku pred njim snosi svoje troškove (vidi stavak 15. ove presude). Mjerodavni dio odluke Ustavnog suda glasi:

„U odnosu na zatraženi trošak ustavnosudskog postupka [sud] ističe da sukladno članku 23. Ustavnog zakona ... u ustavnosudskom postupku svaki sudionik snosi svoje troškove, ako Ustavni sud ne odluči drugačije. Budući da Ustavni sud nije odlučio drugačije, u konkretnom slučaju podnositelj sam snosi svoje troškove.“

13. U ponovljenom postupku, rješenjem od 29. rujna 2015. Općinski sud u Virovitici odbio je prijedlog Centra za socijalnu skrb za lišenje podnositelja zahtjeva poslovne sposobnosti. Kad je riječ o troškovima postupka, sud je primijetio da podnositelj zahtjeva nije tražio naknadu tih troškova. Stoga je odlučio da svaka stranka snosi svoje troškove.

14. Budući da nije podnesena žalba, to je rješenje postalo pravomoćno 12. studenoga 2015. godine.

MJERODAVNO ZAKONODAVSTVO I PRAKSA

I. DOMAĆE PRAVO

A. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske

1. Mjerodavne odredbe

15. Mjerodavne odredbe Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 99/99 s izmjenama i dopunama – “Zakon o Ustavnom sudu”) o troškovima postupka glase:

Članak 23.

„U ustavnosudskom postupku svaki sudionik snosi svoje troškove postupka, ako Ustavni sud ne odluči drukčije.“

Članak 80

„Ustavni sud može narediti da podnositelj tužbe koji nije uspio s tužbom, naknadi troškove postupka pred Ustavnim sudom, ako ih je prouzročio svojom krivnjom.“

16. Druge mjerodavne odredbe Zakona o Ustavnom sudu glase:

Članak 34.

„Ako ovim Ustavnim zakonom nije propisano drukčije Ustavni sud u postupku podredno smisleno primjenjuje odredbe odgovarajućih postupovnih zakona Republike Hrvatske.“

Članak 62.1.

„Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo)...“

2. Mjerodavna praksa

17. Vlada je dostavila nekoliko primjera domaće sudske prakse u kojima su domaći sudovi, u ponovljenim postupcima pred građanskim sudovima nakon uspješne ustavne tužbe jedne od stranaka, toj stranci dosudili troškove njezine ustavne tužbe. Konkretno, dostavila je presudu Vrhovnog suda (br. Revr 537/08-2 od 19. studenoga 2008.) donesenu u parničnom postupku u vezi s radnim sporom, odluku Općinskog suda u Osijeku (br. R1-48/2014-6 od 21. ožujka 2014.) donesenu u izvanparničnom postupku koju je centar za socijalnu skrb pokrenuo radi lišenja protustranke njezine poslovne sposobnosti, odluku Općinskog suda u Osijeku (br. P-796/2012-17 od 27. svibnja 2013.) donesenu u parničnom postupku u vezi s otkazom

stanarskog prava i odluku Općinskog suda u Šibeniku (br. P-1479/2015 od 27. lipnja 2016.) donesenu u parničnom postupku u vezi sa sporom o vlasništvu nad zemljištem.

3. Drugi relevantni dokumenti

18. Internetske stranice Ustavnog suda sadržavaju dokument pod nazivom Upute za ispunjavanje obrasca ustavne tužbe. Mjerodavni dio, u pogledu punomoćnika podnositelja ustavne tužbe, glasi:

„Punomoćnik ne mora biti odvjetnik, ali je zbog posebnosti ustavnosudskog postupka uvijek bolje angažirati stručnu osobu.,,

B. Ostalo mjerodavno zakonodavstvo i praksa

19. Obiteljskim zakonom iz 2003. godine (Narodne novine br. 116/03 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je bio na snazi od 22. srpnja 2003. do 1. studenoga 2015., u člancima 306. – 332., bilo je predviđeno da se postupak za lišenje poslovne sposobnosti mora provesti u skladu s pravilima izvanparničnog postupka. Članak 272. stavak 1., kojim se uređuje pitanje troškova u svim postupcima u statusnim stvarima, glasio je kako slijedi:

Članak 272. stavak 1.

„O troškovima postupka u statusnim stvarima sud će odlučiti slobodno, vodeći računa o okolnostima slučaja i o ishodu postupka.”

20. Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (Narodne novine br. 142/12 s daljnjim izmjenama i dopunama), koja je stupila na snagu 19. prosinca 2012., predviđeno je da se troškovi zastupanja sastoje od odvjetničkih usluga, uvećanih za porez na dodanu vrijednost, i potrebnih izdataka te da su ih stranke dužne platiti. Predviđeno je i sljedeće:

(i) podnesci kojima se pokreće postupak pred Ustavnim sudom i drugi obrazloženi podnesci s činjeničnim i pravnim navodima vrijede 500 bodova (Tbr. 27. stavak 1.) i

(ii) vrijednost boda iznosi 10,00 kn (Tbr. 50).

II. MEĐUNARODNO PRAVO

21. Mjerodavni članak Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom glasi:

Članak 13. Pristup pravosuđu

„1. Države stranke osigurat će djelotvorni pristup pravosuđu osobama s invaliditetom na jednakoj osnovi s drugim osobama, pa i putem osiguravanja postupovnih i dobi primjerenih prilagodbi kako bi se olakšala njihova djelotvorna uloga, bilo kao izravnih

ili neizravnih sudionika, uključujući i svjedočenje, u svim sudskim postupcima, uključujući istražni postupak i druge prethodne faze postupka.

2. Da bi pomogle u osiguravanju djelotvornog pristupa pravdi osobama s invaliditetom, države članice će promicati odgovarajuću obuku onih koji rade pravosuđu, uključujući policiju i zatvorsko osoblje.

III. INSTRUMENTI VIJEĆA EUROPE

22. Mjerodavni dio Preporuke br. R (81) 7 o mjerama za olakšavanje pristupa pravosuđu, usvojene od strane Vijeća ministara 14. svibnja 1981. na njegovoj 68. sjednici glasi:

“Uzimajući u obzir da su prava na pristup pravdi i na pošteno suđenje zajamčena člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima ključne značajke svakog demokratskog društva;

Uzimajući u obzir da je sudski postupak često toliko složen, dugotrajan i skup da se pojedinci, posebno oni u ekonomski ili socijalno slabom položaju, susreću s ozbiljnim poteškoćama u ostvarivanju svojih prava u državama članicama;

Imajući na umu da učinkovit sustav pravne pomoći i pravnog savjetovanja, kako je predviđeno Rezolucijom (78) 8 Odbora ministara, može uvelike doprinijeti uklanjanju takvih prepreka;

...

Preporuča vladama država članica da poduzmu ili pojačaju, ovisno o slučaju, sve mjere koje smatraju potrebnima u pogledu postupne provedbe načela navedenih u dodatku ove preporuke.

Dodatak Preporuci br. R (81) 7

Načela

...

B. Pojednostavljenje

...

4. Nijednoj stranci u parnici ne bi trebalo biti onemogućeno da dobije pomoć odvjetnika ... Kad je poželjno, s obzirom na prirodu predmeta o kojem se odlučuje, da pojedinac iznese vlastiti slučaj sudovima, kako bi se olakšao pristup pravdi, zastupanje od strane odvjetnika ne bi trebalo biti obvezno.

...

D. Cijena pravde

13. Posebnu pozornost treba posvetiti pitanju naknada odvjetnicima i vještacima u ovoj mjeri u kojoj oni predstavljaju prepreku pristupu pravdi. Trebalo bi osigurati neki oblik kontrole iznosa tih naknada.

14. Osim u posebnim okolnostima, stranka koja je pobijedila trebala bi u načelu dobiti od stranke koja je izgubila povrat svojih troškova koji su razumno nastali u postupku, uključujući naknade odvjetnicima.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

23. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je njegovo pravo na pristup sudu bilo povrijeđeno jer mu Ustavni sud, iako je usvojio njegovu ustavnu tužbu, nije dosudio troškove zastupanja po odvjetnici. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj ...”

A. Dopuštenost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Vlada

24. Vlada je ustvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva.

25. Konkretno, istaknula je da podnositelj, iako je u svojem zahtjevu Sudu naveo detaljne razloge zašto mu je Ustavni sud trebao dosuditi troškove postupka, to nije učinio u svojoj ustavnoj tužbi. Nije čak dostavio nikakve račune ili druge dokaze da je stvarno platio potraživane troškove.

26. Vlada je objasnila da se u Hrvatskoj ne naplaćuju sudske pristojbe ni bilo koji drugi troškovi za podnošenje ustavne tužbe, te da ne postoji obveza da osobu u ustavnosudskom postupku zastupa odvjetnik. Tako širok pristup Ustavnom sudu razlog je zašto je mjerodavnim zakonodavstvom predviđeno da svaki sudionik snosi svoje troškove osim ako Ustavni sud odluči drukčije (vidi stavak 15. ove presude). Budući da je dosuđivanje troškova stoga iznimka, podnositelji ustavne tužbe moraju navesti razloge koji opravdavaju odstupanje od općeg pravila. Moraju objasniti zašto su morali koristiti pomoć odvjetnika i navesti okolnosti koje mogu opravdati dosuđivanje troškova (kao što su osobne okolnosti podnositelja ustavne tužbe, njegovo financijsko stanje ili posebne značajke postupka).

27. Podredno, Vlada je tvrdila da je, nakon odluke Ustavnog suda u njegovu korist, podnositelj mogao tražiti naknadu troškova svoje ustavne tužbe u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima. Međutim, on to nije učinio.

28. Vlada je objasnila da se domaća sudska praksa razvila od odluke Suda u predmetu *Bibić protiv Hrvatske* ((odl.), br. 1620/10, 28. siječnja 2014.). U prilog svojoj tvrdnji dostavila je primjere, uključujući odluku Vrhovnog suda kojom su zahtjevi za naknadu troškova ustavnih tužbi prihvaćeni u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima, nakon odluke Ustavnog suda u korist podnositelja ustavne tužbe (vidi stavak 17. ove presude).

(b) Podnositelj zahtjeva

29. Podnositelj zahtjeva odgovorio je da nije bio obavezan navesti razloge za svoj zahtjev za naknadu troškova te da takav uvjet ne postoji prema Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu ili bilo kojem drugom propisu. Točan iznos nagrade odvjetnika u ustavnosudskom postupku određen je u skladu s Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika i on ga je bio dužan platiti (vidi stavak 20. ove presude). Dostavljanje računa ili drugih dokaza da je nagrada stvarno plaćena stoga je također bilo nepotrebno.

30. Nadalje, podnositelj zahtjeva ustvrdio je da se odluka Ustavnog suda da usvoji njegovu ustavnu tužbu temeljila na tvrdnjama iznesenima u toj tužbi (vidi stavke 10. i 12. ove presude). Stoga je očigledno bilo nužno da ga zastupa odvjetnica.

31. Kad je riječ o odluci Vrhovnog suda na koju se pozvala Vlada (vidi stavke 17. i 28. ove presude), podnositelj je naveo da su se okolnosti tog predmeta razlikovale od njegovih u jednom ključnom aspektu: tužitelj u tom predmetu nije tražio od Ustavnog suda naknadu troškova svoje ustavne tužbe.

32. U tom pogledu, podnositelj je istaknuo da je u predmetu *Bibić* (gore naveden) Sud proglasio zahtjev nedopuštenim upravo zato što podnositeljica nije tražila naknadu troškova svoje ustavne tužbe pred Ustavnim sudom, već je to učinila tek u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima nakon što je njezina ustavna tužba usvojena.

33. Ako bi se prihvatila Vladina tvrdnja da je trebao tražiti naknadu svojih troškova u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima (vidi stavak 27. ove presude), pravilo utvrđeno u članku 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu bilo bi besmisleno (vidi stavak 15. ove presude).

34. Konačno, podnositelj zahtjeva nije vidio razlog zašto bi stranka u postupku pred građanskim sudovima morala nadoknaditi troškove uspješne ustavne tužbe protivne strane. Ustavnosudski postupak poseban je postupak s vlastitim postupovnim pravilima, a ne tek nastavak postupka pred građanskim sudovima s dvjema suprotstavljenim stranama. Umjesto toga, njegova je svrha ocjenjivanje ustavnosti odluka državnih (najčešće pravosudnih) tijela pobijanih ustavnom tužbom (vidi članak 62. stavak 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske citiran u stavku 16. ove presude).

2. Ocjena Suda

35. Sud prvo ponavlja svoje utvrđenje u predmetu *Bibić* (gore naveden, stavak 31.) da se zastupanje po odvjetniku pred Ustavnim sudom ne može smatrati neopravdanim s obzirom na to da taj sud odlučuje o složenim pitanjima koja se tiču zaštite temeljnih prava i sloboda, te da osobama koje nemaju pravno obrazovanje i iskustvo takva pitanja može biti teško shvatiti (vidi i uputu samog Ustavnog suda, citiranu u stavku 18. ove presude, u kojoj

se budućim podnositeljima ustavne tužbe preporučuje da angažiraju odvjetnika).

36. To vrijedi *a fortiori* u ovom predmetu, u kojem je podnositelj zahtjeva osoba s duševnim smetnjama i stoga je očito ranjiva osoba koja je trebala biti zastupana po odvjetniku radi djelotvorne zaštite njezinih prava (vidi, u tom pogledu, članak 13. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, citiran u stavku 21. ove presude).

37. Sud nadalje primjećuje da Ustavni sud nije odbio podnositeljev zahtjev za naknadu troškova kao nepotkrijepljen, odnosno zbog nedostatka obrazloženja ili zbog nedostavljanja relevantnih popratnih dokumenata (vidi stavak 12. ove presude).

38. U tom kontekstu Sud ne može prihvatiti prigovor Vlade o neiscrpljivanju u djelu u kojem se temelji na tvrdnji da podnositelj zahtjeva nije naveo razloge za svoj zahtjev za naknadu troškova (vidi stavke 24. – 26. ove presude).

39. Kad je riječ o preostaloj tvrdnji Vlade (vidi stavke 27. – 28. ove presude), Sud prvo ponavlja da je u predmetu *Bibić* zahtjev proglasio nedopuštenim jer je, umjesto da naknadu troškova svoje ustavne tužbe traži pred Ustavnim sudom, podnositeljica te troškove tražila u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima (vidi gore navedeni predmet *Bibić*, stavci 31. – 35.). Konkretno, Sud je utvrdio da je mjerodavnom odredbom Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (vidi stavak 15 ove presude) Ustavnom sudu povjereno jasno pravo na donošenje odluka o troškovima koji su pred njim nastali (vidi gore navedeni predmet *Bibić*, stavak 33.). Imajući na umu tu odredbu, Sud je prihvatio utvrđenje građanskih sudova u ponovljenom postupku da te troškove može dosuditi samo Ustavni sud (vidi gore navedeni predmet *Bibić*, stavak 34.).

40. Vlada je tvrdila da se domaća sudska praksa razvila od odluke Suda u predmetu *Bibić* i da je podnositelj zahtjeva u ovom predmetu mogao ostvariti naknadu troškova svoje ustavne tužbe u ponovljenom postupku pred građanskim sudovima (vidi stavke 27. – 28. ove presude). Međutim, Sud mora primijetiti da Ustavni sud nije odbio podnositeljev zahtjev za naknadu troškova iz tih razloga (vidi stavak 12. ove presude).

41. To znači da bi, čak i da postoji mogućnost koju je navela Vlada, podnositelj bio u situaciji u kojoj je mogao tražiti naknadu svojih troškova ili od Ustavnog suda ili od građanskih sudova u ponovljenom postupku. Međutim, u takvoj situaciji, kada bi bila dostupna dva potencijalno djelotvorna pravna sredstva, podnositelj zahtjeva bio bi dužan iskoristiti samo jedno od njih (vidi, primjerice, *Zustović protiv Hrvatske*, br. 27903/15, stavak 77., 22. travnja 2021., i ondje navedene predmete), što je i učinio.

42. Konačno, Sud smatra malo vjerojatnim da bi građanski sudovi podnositelju dosudili troškove ustavne tužbe nakon što je Ustavni sud odbio taj zahtjev.

43. Slijedi da se Vladin prigovor o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava mora odbaciti.

44. Sud nadalje primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

45. Podnositelj je ustvrdio da je bilo potrebno da ga zastupa odvjetnica jer je Ustavni sud odlučivao o složenim pitanjima koja se tiču zaštite temeljnih prava i sloboda, što je zahtijevalo posebnu pravnu stručnost i poznavanje prakse tog suda i sudske prakse Suda. U tom pogledu pozvao se na utvrđenje Suda u predmetu *Bibić* (gore naveden, stavak 31.). Bez pravne pomoći odvjetnika on, kao laik s minimalnim obrazovanjem, ne bi ni znao da ima pravo podnijeti ustavnu tužbu.

46. Nadalje, predmet je za podnositelja zahtjeva bio od egzistencijalne važnosti jer je rješenjima pobijanima njegovom ustavnom tužbom bio lišen poslovne sposobnosti te su se stoga odnosila na temeljni aspekt njegova privatnog života.

47. Odluka Ustavnog suda i njegova praksa da ne dosuđuje troškove ako su podnositelji uspjeli s ustavnim tužbama mogle bi, u brojnim slučajevima, obeshrabriti potencijalne podnositelje ustavne tužbe, žrtve povreda ljudskih prava, da podnesu ustavnu tužbu te im stoga ograničiti pristup Ustavnom sudu.

48. Prema Tarifi o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, trošak izrade ustavne tužbe iznosio je 6.250,00 kuna (vidi stavak 20. ove presude) ili 815,00 eura, što je bilo više od prosječne plaće u Hrvatskoj u to vrijeme. Ti su troškovi stoga predstavljali značajan izdatak za prosječnog građanina, a osobito su bili značajni za podnositelja zahtjeva, s obzirom na to da se njegov mjesečni dohodak sastojao od invalidnine u iznosu od 1.250,00 kuna (vidi stavak 7. ove presude).

49. Podnositelj zahtjeva nadalje je naglasio da domaćim pravom nije predviđena mogućnost ostvarivanja pravne pomoći u postupku pred Ustavnim sudom.

50. Navedena praksa Ustavnog suda da ne dosuđuje troškove (vidi stavak 47. ove presude) znači i da, bez obzira na uspjeh u postupku, troškove zastupanja po odvjetniku snosi podnositelj ustavne tužbe. To sprječava potencijalne podnositelje ustavne tužbe da angažiraju odvjetnike na temelju sporazuma o naknadi za rad razmjerno s uspjehom u postupku i na taj način financiraju svoje troškove zastupanja po odvjetniku.

51. Prethodno navedene činjenice (vidi stavke 48. – 50. ove presude) jasno ukazuju na to da takva praksa stoga predstavlja ozbiljnu prepreku pristupu Ustavnom sudu, jer mogućnost angažiranja odvjetnika ovisi o financijskom stanju podnositelja ustavne tužbe.

52. U tom pogledu podnositelj zahtjeva ustvrdio je da je sam Sud primijetio da visoki troškovi parnice mogu predstavljati ozbiljnu prepreku djelotvornoj zaštiti ljudskih prava (pozivajući se na predmet *Young, James i Webster protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (članak 50.), 18. listopada 1982., stavak 15., Serija A br. 55).

53. Zaključno, podnositelj zahtjeva tvrdio je da je u suštini nepravedno da je on, kao netko tko je već pretrpio povredu svojih ustavnih prava pa je stoga bio prisiljen podnijeti ustavnu tužbu kako bi ispravio tu povredu, na kraju bio „kažnjen” tako što je morao snositi troškove svoje uspješne ustavne tužbe. Ustavni sud nije naveo nikakve smislene razloge za svoju odluku da mu uskrati te troškove.

(b) Vlada

54. Vlada je ustvrdila da činjenica da je podnositelj zahtjeva morao snositi troškove svoje ustavne tužbe nije predstavljala ograničenje njegova prava na pristup Ustavnom sudu. Konkretno, podnositelj zahtjeva očito je imao pristup jer je Ustavni sud usvojio njegovu ustavnu tužbu i ukinuo rješenja građanskih sudova. U postupku pred Ustavnim sudom podnositelj nije bio dužan platiti sudsku pristojbu ni biti zastupan po odvjetniku.

55. Štoviše, ni Ustavni sud ni građanski sudovi nisu naložili podnositelju zahtjeva da plati bilo kakve troškove postupka. Ovaj predmet značajno se razlikuje od predmeta *Klauz te Cindrić i Bešlić* (vidi *Klauz protiv Hrvatske*, br. 28963/10, 18. srpnja 2013., te *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, br. 72152/13, 6. rujna 2016.), u kojima je podnositeljima zahtjeva naloženo državi nadoknaditi dio troškova parničnog postupka, zbog čega je značajno smanjena naknada koja im je dosuđena u tom postupku.

56. U ovom predmetu država je osigurala i odgovarajuće zastupanje podnositelja zahtjeva tako što je imenovala njegovu majku da djeluje kao njegova posebna skrbnica (vidi stavak 6. ove presude). Stoga je i ona mogla podnijeti ustavnu tužbu u njegovo ime.

57. Jedini trošak koji je nastao podnositelju zahtjeva bio je nagrada njegove odvjetnice, što je trošak koji je i sam smatrao nužnim za optimalan ishod postupka. Međutim, taj trošak ne može se smatrati ograničenjem pristupa sudu od strane države.

58. Ako bi Sud smatrao drugačije, Vlada je tvrdila da pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu nije bilo neopravdano ograničeno jer je to ograničenje težilo legitimnom cilju i bilo je razmjerno tom cilju.

59. U tom pogledu Vlada je prvo ustvrdila da se ustavnosudski postupci razlikuju od postupaka pred redovnim sudovima te da zbog njihove posebne

uloge države uživaju veću slobodu procjene u uređivanju vođenja tih postupaka, među ostalim i pitanja troškova.

60. Mogućnost da Ustavni sud dosudi troškove postupka podnositelju ustavne tužbe koji je uspio s ustavnom tužbom predviđena je Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu kao iznimka, a ne kao pravilo (vidi stavak 15. ove presude). Svrha je takvog uređenja osigurati pravilno funkcioniranje Ustavnog suda sprječavanjem njegova preopterećenja te zaštititi financijsku stabilnost državnog proračuna.

61. Kad je riječ o razmjernosti, Vlada je prvo ponovila svoju tvrdnju da je pristup Ustavnom sudu u Hrvatskoj širok u usporedbi s drugim državama ugovornicama (vidi stavak 26. ove presude). Istaknula je i da u pravnim sustavima država ugovornica ne postoji općeprihvaćeno pravilo da uspješni podnositelji ustavnih tužbi moraju moći ostvariti naknadu troškova zastupanja po odvjetniku nastalih u ustavnosudskim postupcima.

62. Vlada je nadalje ustvrdila da se pitanje razmjernosti u ovom predmetu mora razmotriti u svjetlu informacija i tvrdnji koje je podnositelj iznio pred Ustavnim sudom. Iako je u svom zahtjevu Sudu podnositelj naveo detaljne razloge zašto mu je Ustavni sud trebao dosuditi troškove postupka, navodeći da je siromašan, da je predmet od egzistencijalne važnosti za njega, da je osoba s duševnim smetnjama i da je ustavnosudski postupak bio osobito složen, to nije učinio u svojoj ustavnoj tužbi. Od Ustavnog suda nije se moglo očekivati da na vlastitu inicijativu ispita te osobne okolnosti kako bi odlučio hoće li mu dosuditi troškove postupka.

63. S obzirom na to da je podnositelj zahtjeva bio zastupan po odvjetnici, njegova je odvjetnica trebala znati da Ustavni sud samo iznimno dosuđuje troškove ustavne tužbe i da stoga mora navesti, objasniti i potkrijepiti zahtjev za naknadu troškova. Budući da je to učinila u zahtjevu Sudu, ništa je nije sprječavalo da to učini pred Ustavnim sudom.

64. Unatoč tome, podnositelj je tvrdio da Ustavni sud nije naveo nikakve smislene razloge za odbijanje njegova zahtjeva za troškove (vidi stavak 48. ove presude). Međutim, prema mišljenju Vlade, Ustavni sud nije mogao pružiti nikakve druge razloge jer podnositelj nije pravilno obrazložio svoj zahtjev za troškove.

65. Konačno, Vlada je ponovila svoju tvrdnju da je podnositelj zahtjeva mogao tražiti troškove svoje ustavne tužbe u ponovljenom postupku pred Općinskim sudom u Virovitici, ali to nije učinio (vidi stavke 27. – 28. ove presude).

66. Zaključno, u svjetlu gore navedenog, Vlada je tvrdila da u ovom predmetu nije došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva zajamčenih člankom 6. Konvencije.

2. Ocjena Suda

(a) Je li postojalo ograničenje podnositeljeva prava na pristup sudu

67. Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva u ovom predmetu imao mogućnost pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom. Tu je mogućnost iskoristio podnošenjem ustavne tužbe protiv rješenja građanskih sudova kojima je lišen poslovne sposobnosti (vidi stavak 10. ove presude). Međutim, iako je presudio u njegovu korist i ukinuo pobijana rješenja, Ustavni sud ipak je odbio dosuditi mu troškove njegove ustavne tužbe (vidi stavak 12. ove presude).

68. Odluka Ustavnog suda o troškovima temeljila se na članku 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu, kojim je predviđeno da svaki sudionik u postupku pred tim sudom snosi svoje troškove, osim ako sud ne odluči drukčije (vidi stavak 15. ove presude).

69. Prema mišljenju Suda, takvo se pravilo ne može smatrati nespojivim *per se* s člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Nije zadatak Suda izraziti stajalište o tome jesu li politike koje su odabrale ugovorne stranke, a kojima se određuju ograničenja pristupa sudu, prikladne ili ne; njegov je zadatak ograničen samo na utvrđivanje toga proizvode li njihovi odabiri u tom području posljedice koje su u skladu s Konvencijom (vidi *Zubac protiv Hrvatske* [VV], br. 40160/12, stavak 81., 5. travnja 2018.). Stoga, ono što Sud treba utvrditi u ovom predmetu jest jesu li učinci primjene predmetnog pravila spojivi s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

70. U tom pogledu Sud ponavlja da iznos troškova procijenjen u svjetlu posebnih okolnosti određenog predmeta predstavlja značajan čimbenik pri određivanju toga je li osoba uživala pravo na pristup sudu zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije te da nametanje znatnog financijskog tereta nakon okončanja postupka može predstavljati ograničenje tog prava (vidi *Stankov protiv Bugarske*, br. 68490/01, stavci 52. i 54., 12. srpnja 2007., i *Klauz protiv Hrvatske*, br. 28963/10, stavci 77. i 82., 18. srpnja 2013.).

71. Sud je smatrao i da u sporovima protiv države koji proizlaze iz akata njezinih tijela u izvršavanju javnih ovlasti, *ex post facto* odbijanje nadoknade troškova uspješnih podnositelja zahtjeva također može predstavljati ograničenje njihova pristupa sudu (vidi gore navedeni predmet *Zustović*, stavak 99., i *Černius i Rinkevičius protiv Litve*, br. 73579/17 i 14620/18, stavci 65. – 74., 18. veljače 2020.). Postupak u podnositeljevu predmetu odnosio se na takav spor jer se na temelju članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu pojedinačne ustavne tužbe uvijek podnose protiv nekog akta tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne ili područne samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima (vidi stavak 16. ove presude).

72. Vlada nije osporila podnositeljevu tvrdnju da trošak izrade ustavne tužbe iznosi 6.250,00 kuna ili 815,00 eura, što je bilo više od prosječne plaće u Hrvatskoj u to vrijeme (vidi stavak 48. ove presude). Taj je trošak stoga

doista predstavljao značajan financijski teret čak i za prosječnog građanina, a osobito za podnositelja zahtjeva, čiji se mjesečni dohodak sastojao od invalidnine u iznosu od 1.250,00 kuna ili 164,00 eura (vidi stavak 7. ove presude).

73. S obzirom na sudsku praksu Suda (vidi stavke 70. – 71. ove presude) i konkretnu situaciju podnositelja zahtjeva, odbijanje Ustavnog suda da podnositelju dosudi troškove njegove ustavne tužbe stoga je predstavljalo ograničenje njegova prava na pristup sudu.

74. Kao što je Sud istaknuo u brojnim predmetima, ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. ako ne teži legitimnom cilju i ako ne postoji razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići (vidi, primjerice, gore navedeni predmet *Zubac*, stavak 78.).

(b) Je li ograničenje težilo legitimnom cilju

75. Sud primjećuje da je, iako su ustavna prava ona prava koja pojedinci i privatne pravne osobe imaju u odnosu na državu i druge javne subjekte, postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske pokrenut ustavnom tužbom formalno jednostranački postupak. Oni koji namjeravaju podnijeti ustavnu tužbu stoga se ne izlažu riziku, koji je inače prisutan u parničnom postupku, da u slučaju neuspjeha moraju ne samo snositi svoje troškove već i nadoknaditi troškove protivnoj stranci. Nepostojanje takvog rizika, zajedno s nepostojanjem obveze plaćanja sudskih pristojbi (vidi stavke 26. i 54. ove presude) u ustavnosudskom postupku, može dovesti do preopterećenja tog suda velikim brojem neosnovanih ustavnih tužbi, što može ugroziti njegovo pravilno funkcioniranje.

76. Nadalje, Sud je već smatrao da smanjenje državnih troškova može predstavljati legitiman cilj ograničavanja nadoknađivanja troškova parničnog postupka (vidi gore navedeni predmet *Černius i Rinkevičius*, stavak 69.).

77. Sud je stoga spreman prihvatiti tvrdnju Vlade (vidi stavak 60. ove presude) da je cilj zadanog pravila sadržanog u članku 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu, na kojem se temeljila odluka o troškovima u ovom predmetu, osigurati nesmetano funkcioniranje tog suda i zaštititi državni proračun.

78. Međutim, treba napomenuti da je na temelju te odredbe, iako je njome predviđeno da svaki sudionik u ustavnosudskom postupku snosi svoje troškove, taj sud ipak ovlašten odlučiti drukčije (vidi stavak 15. ove presude). Tom iznimkom ne samo da se osigurava potrebnu fleksibilnost zbog koje je Ustavni sud ovlašten svoje odluke o troškovima prilagoditi okolnostima svakog pojedinog predmeta već se i ukazuje na to da u određenim slučajevima primjena zadanog pravila možda neće biti opravdana gore navedenim legitimnim ciljevima (vidi stavak 75.).

(c) Je li ograničenje bilo razmjerno

79. Sud se slaže s podnositeljem (vidi stavak 46. ove presude) da je ustavnosudski postupak za njega bio od egzistencijalne važnosti jer je pobijanim rješenjima bio lišen poslovne sposobnosti. U tom pogledu ponavlja da je podnositelj osoba s duševnim smetnjama te je stoga morao biti zastupan po odvjetniku kako bi djelotvorno zaštitio svoja prava, pri čemu se podrazumijeva da se pomoć odvjetnika pred Ustavnim sudom ne može smatrati nepotrebnom čak ni za one pojedince koji nisu ranjive osobe jer taj sud odlučuje o složenim pitanjima koja svakom laiku može biti teško shvatiti (vidi stavke 35.– 36. ove presude, uz upućivanje na gore navedeni predmet *Bibić*, stavak 31.).

80. Sud nadalje upućuje na svoje gore navedeno utvrđenje da su troškovi ustavne tužbe koje je podnositelj morao platiti svojoj odvjetnici predstavljali značajan financijski teret čak i za prosječnog građanina, a pogotovo za osobu s niskim dohotkom kao što je on (vidi stavak 72. ove presude). U tom pogledu Sud nije uvjeren tvrdnjom Vlade da podnositelj o toj činjenici nije obavijestio Ustavni sud (vidi stavke 62. – 64. ove presude) jer se njegov mjesečni dohodak spominje u prvostupanjskom rješenju, čija je preslika bila priložena njegovoj ustavnoj tužbi (vidi stavke 7 i 10 ove presude, vidi i, suprotno tome, predmet *Liga Portuguesa de Futebol Profissional protiv Portugala*, br. 4687/11, stavak 81., 17. svibnja 2016., u kojem ništa u predmetu nije upućivalo na financijsku ranjivost podnositelja zahtjeva).

81. Nadalje, mora se primijetiti da Vlada nije osporila podnositeljevu tvrdnju da domaćim pravom nije predviđena mogućnost ostvarivanja pravne pomoći u postupku pred Ustavnim sudom (vidi stavak 47 ove presude). U svakom slučaju, Sud ponavlja da je pravna pomoć pojedinačno pravo, a ne obveza koja se mora izvršiti i da ne bi trebala sprječavati podnositelje da odluče da ih zastupa odvjetnik (vidi gore navedeni predmet *Černius i Rinkevičius*, stavak 70.). Konačno, uzimajući u obzir gore utvrđene legitimne ciljeve (vidi stavak 75.), Sud ne vidi nikakvu razliku između toga da država uplati predujam za troškove zastupanja podnositelja zahtjeva po odvjetniku putem sustava pravne pomoći ili toga da mu te troškove naknadno nadoknadi jer je podnositelj uspio s ustavnom tužbom.

82. Sud ima na umu da se socijalne službe često suočavaju s donošenjem teških i osjetljivih odluka, osobito kada, kao u ovom predmetu, moraju odlučiti hoće li pokrenuti relevantni postupak za lišenje osobe s duševnim smetnjama poslovne sposobnosti. Sud je stoga svjestan da bi te službe mogle s oklijevanjem pristupiti svojim dužnostima kada bi, svaki put kad se pravosudna tijela ne slažu s njihovim prijedlogom, morale platiti troškove postupka protustranci. Međutim, kao što je gore navedeno (vidi stavak 73. ove presude), prema hrvatskom pravu, postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske pokrenut ustavnom tužbom formalno je jednostranački postupak. To znači da, u slučaju da je Ustavni sud podnositelju dosudio troškove ustavne tužbe, te troškove ne bi platio Centar za socijalnu skrb

Slatina, koji nije bio sudionik u postupku pred tim sudom. Stoga, u ovom predmetu nije postojao rizik da bi dosuđivanje troškova imalo obeshrabrujući učinak na socijalne službe pri obavljanju njihovih dužnosti.

83. Konačno, Sud ponavlja da su na temelju članka 6. stavka 1. sudovi obvezni navesti razloge za svoje odluke, iako se opseg te obveze može razlikovati ovisno o prirodi odluke te se može odrediti samo u svjetlu okolnosti predmeta (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, gore navedeni predmet *Liga Portuguesa de Futebol Profissional*, stavak 80.). Prema mišljenju Suda, okolnosti ovog predmeta, a osobito one istaknute u stavicima 79. – 80. ove presude, zahtijevale su od Ustavnog suda da pruži (konkretnije) razloge za svoju odluku o troškovima, a ne samo da upotrijebi isti tekst kao u članku 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (vidi stavke 12. i 15. ove presude). Sud se stoga slaže s podnositeljem zahtjeva da Ustavni sud nije naveo nikakve smislene razloge za svoju odluku da mu uskrati troškove ustavne tužbe (vidi stavak 48 ove presude).

84. Gore navedena razmatranja (vidi stavke 67. – 82. ove presude) dostatna su da Sud zaključi da, u konkretnim okolnostima ovog predmeta, ograničenje prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu nije bilo opravdano legitimnim ciljevima kojima je težilo.

85. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

86. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je činjenica da je morao snositi troškove uspješne ustavne tužbe dovela i do povrede njegova prava na mirno uživanje vlasništva kako je predviđeno člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, koji glasi kako slijedi:

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

87. Uzimajući u obzir činjenice predmeta, tvrdnje stranaka i svoja utvrđenja na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi stavke 67. – 85. ove presude), Sud smatra da je ispitao glavno pravno pitanje otvoreno u ovom zahtjevu i da nije potrebno ispitivati dopuštenost i osnovanost preostalog prigovora (vidi, primjerice, *Centar za pravna istraživanja u ime Valentina Câmpeanua protiv Rumunjske* [VV], br. 47848/08, stavak 156., ECHR 2014, i *Kamil Uzun protiv Turske*, br. 37410/97, stavak 64., 10. svibnja 2007.).

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

88. Člankom 41. Konvencije predviđeno je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

89. Podnositelj zahtjeva potraživao je iznos od 6.250,00 hrvatskih kuna (HRK), koji odgovara troškovima njegove ustavne tužbe (vidi stavak 11. ove presude) zajedno sa zakonskim zateznim kamatama, na ime naknade materijalne štete. Potraživao je i 10.000,00 eura (EUR) na ime naknade nematerijalne štete.

90. Vlada je osporila ta potraživanja.

91. Sud je utvrdio da je odbijanje Ustavnog suda u odluci od 20. svibnja 2015. da podnositelju zahtjeva dosudi troškove ustavne tužbe predstavljalo povredu članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi stavke 67. – 85. ove presude). Stoga postoji dostatna uzročno-posljedična veza između podnositeljeva potraživanja na ime materijalne štete i utvrđene povrede. Sud mu stoga dosuđuje iznos od 815,00 eura po toj osnovi štete, uvećan za sve poreze koji bi mu se mogli zaračunati na taj iznos.

92. Kad je riječ o zakonskoj zateznoj kamati, Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva nije, u roku za dostavljanje zahtjeva za pravednu naknadu, naveo iznos koji potražuje, mjerodavnu kamatnu stopu ni način obračuna tih kamata. Stoga mu ne dosuđuje nikakav iznos po toj osnovi (vidi *Boljević protiv Hrvatske*, br. 43492/11, stavak 53., 31. siječnja 2017.).

93. Sud smatra i da je podnositelj zahtjeva zasigurno pretrpio nematerijalnu štetu. Odlučujući na pravičnoj osnovi, dosuđuje mu iznos od 3.000,00 eura na toj osnovi, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

94. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 4.840,00 eura na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom.

95. Vlada je osporila to potraživanje kao pretjerano.

96. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je njihova visina razumna. U ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 2.500,00 eura na ime troškova i izdataka nastalih u postupku pred Sudom, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva.

C. Zatezna kamata

97. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *utvrđuje* jednoglasno da je zahtjev dopušten;
2. *presuđuje*, s pet glasova prema dva, da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje*, s pet glasova prema dva, da nije potrebno ispitati dopuštenost i osnovanost prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju;
4. *presuđuje*, s pet glasova prema dva,
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u valutu tužene države prema tečaju važećem na dan isplate:
 - (i) 815,00 EUR (osamsto petnaest eura) na ime naknade materijalne štete, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
 - (ii) 3.000,00 EUR (tri tisuće eura) na ime naknade nematerijalne štete, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
 - (iii) 2.500,00 EUR (dvije tisuće petsto eura) na ime naknade troškova i izdataka, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva;
 - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;
5. *odbija*, jednoglasno, preostali dio zahtjeva podnositelja za pravednu naknadu.

PRESUDA DRAGAN KOVAČEVIĆ protiv HRVATSKE

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 12. svibnja 2022. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Tajnica

Marko Bošnjak
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje sudaca Wojtyczeka i Sabata prilaže se ovoj presudi.

M.B.
R.D.

ZAJEDNIČKO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUDACA WOJTYCZEKA I SABATA

I. Uvod

1. Nažalost, ne možemo se složiti s mišljenjem većine da je u ovom predmetu (dalje u tekstu: „presuda” ili „predmet *Kovačević*”) došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

2. Prema mišljenju većine, odbijanje Ustavnog suda da podnositelju dosudi troškove njegove ustavne tužbe, koje se temeljilo na zadanom pravilu sadržanom u članku 23. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske („Zakon” – vidi stavak 15 presude), predstavljalo je ograničenje njegova prava na pristup sudu (vidi stavak 73. presude) koje, iako je težilo legitimnom cilju (vidi stavke 75. *et seq.* presude), nije bilo razmjerno u konkretnim okolnostima predmeta (vidi stavak 84. presude).

3. Većina je navela nekoliko razloga za svoju ocjenu: (a) postupak je bio „od egzistencijalne važnosti” za podnositelja jer se odnosio na njegovu poslovnu sposobnost (stavak 79.); (b) zbog složenih pitanja o kojima je bila riječ, pomoć odvjetnika pred Ustavnim sudom mogla se smatrati nužnom čak i za pojedince koji nisu ranjive osobe, a pogotovo za osobu s duševnim smetnjama kao što je podnositelj (*ibid.*); (c) trošak ustavne tužbe predstavljao je značajan financijski teret za prosječnog građanina, a pogotovo za osobu s niskim dohotkom kao što je podnositelj (stavak 80.); (d) imajući na umu da domaćim pravom nije predviđena pravna pomoć pred Ustavnim sudom, većina nije vidjela razliku između sustava pravne pomoći i naknade troškova za nagrade odvjetnika koji su nastali za uspješnog podnositelja ustavne tužbe (stavak 81.); (e) dosuđivanje troškova nije moglo imati nikakav obeshrabrujući učinak na socijalne službe koje su pokrenule postupak za lišenje poslovne sposobnosti i koje su se često suočavale s donošenjem teških odluka jer su postupci po ustavnim tužbama formalno jednostranački postupci pa socijalne službe, koje nisu formalno stranke u postupku, ne bi morale snositi financijske posljedice odluke (stavak 82.); (f) Ustavni sud nije naveo razloge za svoju odluku (stavak 83.).

II. Sudska praksa Suda o jednakosti stranaka u postupku i nerazumnom smanjenju naknade ne ide u prilog pristupu većine

4. Smatramo da je ocjena većine o nerazmjernosti daleko od sudske prakse Suda u kojoj se, do sada, nije zapravo zadiralo u diskrecijsku ovlast država da uređuju dosuđivanje odvjetničke nagrade.

5. Kao što ćemo pokušati pokazati, većina se u presudi gotovo isključivo, kao na izvor prava, poziva na predmet *Zustović protiv Hrvatske* (br. 27903/15, 22. travnja 2021.), presudu koja se temelji na vrlo posebnim okolnostima koje su, vjerojatno prvi put, navele Sud da utvrdi da zahtijevanje

u domaćem pravu (a ne samo omogućavanje) da svaka stranka u parničnom postupku snosi svoje troškove, kada se postupak vodi protiv državnog subjekta, predstavlja povredu članka 6. Predmet se odnosio na upravni i sudski postupak o invalidskoj mirovini podnositeljice zahtjeva u kojem je nadležni upravni sud, iako je o osnovanosti presudio u njezinu korist, odbio njezin zahtjev za naknadu troškova na temelju Zakona o upravnim sporovima, kojim je u to vrijeme bilo predviđeno da svaka stranka u upravnom sporu snosi svoje troškove. Tu je odredbu Ustavni sud kasnije ukinuo kao nesuglasnu s Ustavom.

6. Budući da se podnositeljica zahtjeva pozvala na članak 6. stavak 1. zbog nemogućnosti da ostvari naknadu troškova upravnog spora u kojem su domaći sudovi presudili u njezinu korist, u predmetu *Zustović* nije nam bilo teško složiti se s utvrđenjem povrede, izjednačavanjem te posebne situacije (u kojoj je domaćim zakonodavstvom domaćim sudovima bilo onemogućeno odrediti da odvjetničku nagradu treba platiti druga stranka, nužno državni subjekt, čak i kada su presudili u korist podnositeljice zahtjeva za invalidsku mirovinu) sa situacijom u kojoj je stvorena nerazumna prepreka ostvarivanju pristupa sudu: doista, nije bio ugrožen samo pristup sudu već i jednakost stranaka u postupku jer je bilo vjerojatno da će predmetna zakonska odredba obeshrabriti osobe koje traže pravdu od toga da se obrateiskusnim odvjetnicima.

7. Ne smijemo zaboraviti da se u predmetu *Zustović* (stavci 96. – 101.) poziva, opet gotovo isključivo (ako se ne razmatraju predmeti koji se isključivo odnose na „pristup sudu” kao što je *Zubac protiv Hrvatske* ([VV], br. 40160/12, 5. travnja 2018.)), na predmet *Steel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (br. 68416/01, ECHR 2005-II), koji se više ne citira izrijeком u predmetu *Kovačević*. Predmet *Steel i Morris* odnosio se, opet, na vrlo posebnu domaću situaciju, koja se nije odnosila na dosuđivanje odvjetničke nagrade, već na pružanje pravne pomoći. U tom presedanu, Sud je smatrao dostupnost pravne pomoći nužnom za jamstvo poštenog suđenja s obzirom na konkretne činjenice i okolnosti (jedan od najdugotrajnijih predmeta u pravnoj povijesti Engleske), pri čemu ni povremena pomoć koju su pružali odvjetnici na dobrovoljnoj osnovi ni opsežna sudska pomoć dodijeljena podnositeljima zahtjeva kao strankama osobno nisu bile zamjena za stručno i neprekidno zastupanje po iskusnom odvjetniku. Sud je smatrao da je uskraćivanje pravne pomoći podnositelje zahtjeva lišilo mogućnosti da djelotvorno iznesu svoje argumente pred sudom i doprinijelo neprihvatljivoj nejednakosti u postupku u odnosu na drugu stranku. U predmetu *Steel i Morris* (stavak 60.) Sud je naveo da „članak 6. stavak 1. državi omogućava da slobodno odabere sredstva koja će se koristiti kako bi se parničnim strankama jamčilo” pravo na jednakost stranaka u postupku i da „[i]nstitucija sustava pravne pomoći predstavlja jedno od tih sredstava, ali postoje i druga”. Sud je pružio i primjer „drugih sredstava” u stavku 60. u predmetu *Steel i Morris*, i to „pojednostavljivanje primjenjivog postupka” (a ne naknadu

odvjetničke nagrade od strane druge stranke). Još jednom, riziku je bila izložena jednakost stranaka u postupku, a ne pristup sudu kao takav.

8. U svjetlu gore navedenog bili smo suglasni s utvrđenjem u predmetu *Zustović*, zbog vrlo posebne situacije u tom predmetu u kojoj je zakonskom odredbom bilo u potpunosti spriječeno, općenito i *ex ante*, da odvjetničku nagradu koju je platila jedna stranka (pojedinačni podnositelj zahtjeva za mirovinu) za vođenje parničnog postupka u osjetljivom području kao što je invalidnina nadoknadi druga stranka (uvijek državni subjekt).

9. Štoviše, smatramo da je Sud uvijek bio vrlo razborit u području dosuđivanja odvjetničke nagrade. Kao i u predmetu *Zustović*, u drugim su presedanima povrede utvrđene samo ako je postojalo zakonodavstvo kojim se općenito i *ex ante* krši načelo jednakosti stranaka u postupku ili istovjetne konvencijske vrijednosti:

– U predmetu *Stankiewicz protiv Poljske* (br. 46917/99, ECHR 2006-VI) povreda je utvrđena jer su tijela kaznenog progona imala povlašten položaj u pogledu troškova parničnog postupka. Primijetivši složenost predmeta i značajan iznos novca o kojem je bila riječ, Sud je utvrdio da se ne može reći da je odluka podnositelja zahtjeva da angažiraju profesionalnog pravnog zastupnika bila neopravdana.

– U predmetu *Musa Tarhan protiv Turske* (br. 12055/17, 23. listopada 2018.), pitanje je o kojem je trebalo odlučiti bilo je li i u kojoj mjeri nalog podnositelju zahtjeva da snosi dio troškova zastupanja protivne stranke po odvjetniku, predviđen turskim zakonodavstvom o predmetima o izvlaštenju, predstavljao miješanje u njegovo pravo na mirno uživanje njegova vlasništva (predmet nije bio ispitan na temelju članka 6., već na temelju članka 1. Protokola br. 1); zbog iznosa koji je podnositelj zahtjeva bio dužan platiti na ime troškova zastupanja bio je umanjen iznos koji je dobio kao naknadu za izvlaštenje. Podnositelj zahtjeva bio je stranka u pravnom sporu s državom u vezi s određivanjem visine naknade za izvlaštenje, a povreda je utvrđena zbog naloga da podnositelj zahtjeva plati trošak zastupanja tijela za izvlaštenje po odvjetniku. Time mu je nametnut prekomjeran teret koji je narušio pravičnu ravnotežu uspostavljenu između općeg interesa zajednice i temeljnih prava pojedinca.

10. Iako smo smatrali prihvatljivim to što je Sud svoju presudu u predmetu *Zustović* formulirao na temelju tih presedana (oba predmeta, kao i predmet *Zustović*, karakterizira postojanje nerazumnih domaćih pravila kojima se državi daju povlastice i krši jednakost stranaka u postupku), to u predmetu *Kovačević*, nažalost, nije moguće zbog gore navedenih razlika.

11. Mogu se istaknuti brojne dodatne razlike u drugim područjima osim jednakosti stranaka u postupku. I sama većina priznaje (u stavku 55 predmeta *Kovačević*) da se ovaj predmet značajno razlikuje od predmeta *Klauz protiv Hrvatske* (br. 28963/10, 18. srpnja 2013.) i *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske* (br. 72152/13, 6. rujna 2016.), u kojima su se sporna pitanja odnosila na naloge na temelju mjerodavnog domaćeg zakonodavstva da se državi

nadoknadi dio troškova parničnog postupka, iako su zahtjevi podnositelja bili djelomično osnovani, a zbog kojih naloga je naknada na koju su imali pravo bila značajno smanjena. Prema tome, ti su se predmeti odnosili na proizvoljno smanjenje naknade zbog nerazumnog dosuđivanja troškova.

12. Ukratko, pristup većine ne temelji se na presedanima Suda: dok su se presedani odnosili na domaće zakonodavstvo kojim je uspješna stranka u parničnom postupku bila u potpunosti spriječena ostvariti odvjetničku nagradu koju je platila ili na sudske naloge da uspješna stranka snosi troškove protivne stranke, državnog subjekta, koja je izgubila u parničnom postupku (odnosno, na očito proizvoljne i nerazumne sustave koji nisu u skladu s pravim pojmom postupovne poštenosti u vezi troškova), u predmetu *Kovačević* došlo je do onoga što je većina možda smatrala korakom naprijed. Bojimo se da bi to zapravo mogao biti pogrešan korak.

III. Neki od razloga koje je navela većina ne idu u prilog njezinoj ocjeni razmjernosti; konkretno, dosuđivanje troškova odvjetnika temelji se na drugačijem obrazloženju od onog kojim se opravdava pravnu pomoć

13. Sada ćemo prokomentirati neke od konkretnih razloga koje je većina navela u prilog svojoj ocjeni (odnosno nedostatku ocjene) razmjernosti (vidi stavak 3. ovog mišljenja).

14. Prije toga vrijedi napomenuti da je u ovom predmetu domaćim zakonodavstvom, člankom 23. Zakona, lokalnom sudu dodijeljena puna diskrecijska ovlast da odstupa od zadanog pravila prema kojem svaki sudionik u postupku snosi svoje troškove za nagradu odvjetnika. Ono što je najrelevantnije, prema našem mišljenju, nije mehanizam zadanog pravila, već činjenica da je u svakom pojedinom predmetu odgovornost suda koji odlučuje o predmetu da odluči i o troškovima, na temelju članka 23. Zakona. Ne postoji *ex ante* opće pravilo kojim se krši jednakost stranaka u postupku, jer sud ima diskrecijsku ovlast.

15. Budući da postoji diskrecijska ovlast, ovdje izražavamo svoje neslaganje sa stajalištem većine da domaći sudovi moraju nužno navesti konkretne razloge za svoju odluku (vidi stavak 83. presude). To obično nije slučaj u europskoj sudskoj praksi o dosuđivanju troškova. Ono što je relevantno nije navođenje razloga ili njihovo nenavođenje u nekom popratnom nalogu: relevantno je to da ne dolazi do povrede Konvencije. Prema sudskoj praksi Suda, drugačije pravilo vrijedi za obvezu navođenja razloga za odbijanje priznanja prava na pravnu pomoć i obvezu revnog rješavanja zahtjeva za pravnu pomoć (vidi *Tabor protiv Poljske*, br. 12825/02, stavci 45. – 46., 27. lipnja 2006. i *Saoud protiv Francuske*, br. 9375/02, stavci 133. – 136., 9. listopada 2007.; vidi stavke 22. *et seq.* ovog mišljenja za razlike između sustava pravne pomoći i sustava dosuđivanja troškova).

16. S druge točke gledišta, ovdje nismo u mogućnosti nagađati je li točno stajalište većine prema kojem ustavne tužbe u Hrvatskoj dovode do onoga što je formalno jednostranački postupak (vidi stavak 82. presude). To je očito pitanje domaćeg prava, ocjenu kojeg prepuštamo domaćim odvjetnicima. Samo bismo razmotrili činjenicu da, bez obzira na formalne postupovne kategorije, većina daje naslutiti da su neki drugi sudionici u postupku, bez obzira na njihov status stranke, morali snositi troškove koji su nastali podnositelju ustavne tužbe. Treba napomenuti da je, osim članka 23. Zakona, u kojem se upućuje upravo na to da i drugi sudionici u postupku mogu snositi troškove podnositelja ustavne tužbe (i, ponavljamo, to većina implicitno potvrđuje, što pojašnjava činjenicu da je pozivanje većine na jednostranačku prirodu postupka nebitno), člankom 69. Zakona predviđeno da sudac izvjestitelj u postupku poziva „zainteresiran[e] osob[e] ... da se o [ustavnoj tužbi] izjasne”. Istim tim „zainteresiranim osobama”, bez obzira na njihov formalni status pred Ustavnim sudom, može se dogoditi da se osporavani akt nižeg suda ukine na temelju članka 76. istog Zakona, u kojem se slučaju mora pokrenuti novi postupak. U toj situaciji, bez obzira na formalnu prirodu postupka pred Ustavnim sudom, postoje „zainteresirane osobe” koje mogu izgubiti svoj dotadašnji povoljan položaj u postupku te, u teoriji, i snositi troškove. U praksi, one gube.

17. Ono što je stoga važno, prema našem mišljenju, jest da utvrđivanjem povrede u ovom predmetu Sud (potencijalno postupajući kao četvrtostupanjski sud, što bi trebao izbjegavati) sugerira da su, u danim okolnostima, troškove odvjetnika nužno trebale snositi druge „osobe” „zainteresirane” za postupak.

18. U presudi većine ne pojašnjava se identitet tih „zainteresiranih osoba”. U svakom slučaju, očito je da je riječ o državnim subjektima.

19. Na toj osnovi, većina otvara pitanje je li, zbog njezina predloženog priznavanja „prava” ranjivih privatnih osoba na nadoknadu troškova odvjetnika od državnih subjekata, čime se tim pojedincima olakšava pristup sudu, riziku izložen pristup sudu mogućih drugih „zainteresiranih osoba”. U tom pogledu većina (vidi stavak 82. presude) s pravom smatra da bi, u teoriji, pravilo koje ona podržava, a kojim se države obvezuje da podmire troškove u sličnim okolnostima, moglo imati „obeshrabrujući učinak” na socijalne službe, koje se često suočavaju s donošenjem teških odluka o tome hoće li pokrenuti postupak za lišenje poslovne sposobnosti. Međutim, umjesto da taj težak zadatak uspostavljanja ravnoteže prepusti (kao što mi predlažemo) domaćim vlastima, koje su u boljem položaju od Suda da ocjenjuju činjenične situacije, većina smatra da je prikladno riješiti „apstraktni” problem „konkretnim” razmatranjem da u ovom predmetu Centar za socijalnu skrb Slatina ne bi izravno snosio troškove, koji bi se naplatili od kojega god državnog subjekta (ponavljamo, identitet nije jasan) koji je bio „zainteresirana osoba” u formalno jednostranačkom postupku (vidi stavak 82. presude).

20. Nažalost, ne možemo se složiti s tom tvrdnjom: greška u toj tvrdnji očita je ako se samo uzme u obzir da bi se centar za socijalnu skrb, koji se zasigurno financira u sklopu javnog sektora, mogao suzdržati od podnošenja određenih prijedloga za lišenje poslovne sposobnosti sudu u situaciji u kojoj postoji rizik od povećanja troškova postupka za javni sektor općenito.

21. Smatramo da je uloga koju zajednički imaju socijalne službe i sudovi (osobito sudovi za zaštitu ili suci koji odlučuju o skrbništvu) u postupcima za lišenje poslovne sposobnosti usmjerena na zaštitu, a ne ugrožavanje osoba kojima je potrebno pružiti skrb i liječenje ili koje treba zastupati skrbnik. Postupanje socijalnih službi i sudova za zaštitu može se kritizirati u nekim kontekstima, ali oni i dalje imaju osjetljivu ulogu usmjerenu na zaštitu dostojanstva i dobrobiti ranjivih osoba u demokratskom društvu. U sudskoj praksi Suda provjere mjera skrbi ili liječenja osoba kojima su one najpotrebnije smatraju se nužnima, no ljudska prava u Europi neće biti zajamčena ako se na socijalne službe i sudove vrši pretjeran pritisak (osobito financijske prirode). Lako se mogu zamisliti posljedice na razinu zaštite ranjivih osoba ako pokretanje postupaka za lišenje poslovne sposobnosti na sudovima postane financijski nepovoljno za javni sektor.

22. To sigurno ne znači da se ranjivim osobama ne bi trebalo omogućiti da ostvare naknadu troškova odvjetnika donošenjem odgovarajućih mjera: samo želimo naglasiti da je dosuđivanje odvjetničke nagrade jedno pitanje, koje bi bilo najbolje prepustiti diskrecijskoj ovlasti suda, a sasvim je drugo pitanje pravna pomoć za ranjive osobe. Konkretno, osobama s niskim dohotkom koje su sudionici u postupku obično se priznaje pravo na pravnu pomoć (vidi stavke 79. – 80. presude), dok se ostale vrste ranjivosti trebaju ocjenjivati na pojedinačnoj osnovi. Tradicionalan je i općeprihvaćen koncept u Europi da bi se financijske potrebe ili druge osjetljive osobne situacije parničnih stranaka u načelu trebale rješavati putem sustava pravne pomoći, financiranih od strane države ili na neki drugi način (u današnje vrijeme privatno financiranje parničnog postupka moglo bi imati određenu ulogu u području potpore za ranjivost, ponekad uz sudjelovanje osiguravajućih društava ili financijskih organizacija).

23. Ekonomski analitičari prava, proučavajući brojne europske sustave i okvir Europske unije, pokazali su osjetljive funkcije pravne pomoći, koje se znatno razlikuju od raznih zakonskih mjera ili mjera u sudskoj praksi usmjerenih na dosuđivanje troškova odvjetnika.

24. Pristup pravnoj pomoći obično podliježe zahtjevima koji imaju za cilj osiguravanje jednakog postupanja prema podnositeljima zahtjeva i sprječavanje korištenja javnih sredstava za neosnovane zahtjeve. Stoga se mogu primjenjivati dohodovni pragovi; osim toga, u sustavima pravne pomoći rijetko se bezuvjetno priznaje (*blanket cover*) pravo na takvu pomoć, jer su postupci za prethodnu ocjenu osnovanosti zahtjeva prepušteni vlastima (vidi gore navedeni predmet *Steel i Morris*, stavci 59. – 62.).

25. U sudskoj praksi Suda potvrđeno je i načelo da postojanje sustava pravne pomoći nije apsolutni zahtjev na temelju Konvencije s obzirom na to da potreba da pravna pomoć bude dostupna ovisi o brojnim čimbenicima (vidi gore navedeni predmet *Steel i Morris*, stavak 61.).

26. Uspoređujući sudsku praksu Suda o pravnoj pomoći i različita načela o kojima je riječ u području troškova odvjetnika, gore smo pokušali pokazati da je samo u predmetu *Zustović*, u kojem je riječ bila o vrlo posebnom domaćem zakonodavstvu kojim se kršila jednakost stranaka u postupku, Sud nekako pristup koji je izvorno razvijen u kontekstu pravne pomoći proširio tako da obuhvaća dosuđivanje naknade za troškove odvjetnika. Inače, obrazloženje za dosuđivanje naknade za troškove odvjetnika samo po sebi nije povezano s pojednostavljivanjem pristupa sudu za osobe s osobnim ili financijskim ranjivostima.

V. Zaključci

27. Na temelju gore navedenog, ozbiljno sumnjamo da je većina primijenila ispravan pristup izjednačavajući paušalno pravila koja se odnose na pravnu pomoć i pravila u području dosuđivanja naknade za troškove odvjetnika (vidi stavak 81. presude). Eventualno je, na temelju razloga koje je navela, mogla utvrditi povredu zbog nepostojanja sustava pravne pomoći pred Ustavnim sudom. Iako je točno da bi, kako većina tvrdi u stavku 81. presude, u konkretnom predmetu država u svakom slučaju snosila teret, nipošto nije nebitno utvrditi jesu li troškovi podmireni putem sustava pravne pomoći ili su naplaćeni od drugog sudionika u postupku. Prepoznavanje potrebe za pružanjem podrške ranjivoj osobi obično podrazumijeva uključivanje u relevantni sustav, moguće neka ograničenja za to uključivanje i, prije svega, standardiziranu i nediskriminirajuću definiciju ranjivosti, što je pitanje o kojem često odlučuju zakonodavne vlasti, a ne sudovi, itd.; naplata troškova od javnog subjekta koji je izgubio u parničnom postupku ne obuhvaća gore navedene karakteristike.

28. Naše su nedoumice još ozbiljnije jer se presuda većine odnosi na postupak pred Ustavnim sudom, čiji se nalog o troškovima, osim toga, sagledava odvojeno od drugih naloga o troškovima donesenih u fazama postupka koji su prethodili odluci Ustavnog suda i nakon nje uslijedili.

29. Konkretno, smatramo da u sudskoj praksi Suda ne postoji presedan kojim bi se ustavnim sudovima nametnulo obvezu da odlučuju o troškovima odvjetnika; ne čini se ni da je većina utvrdila da takva obveza proizlazi iz bilo kojih drugih mjerodavnih europskih instrumenata koji bi mogli doprinijeti tumačenju Konvencije (kao što su oni instrumenti koji potječu od Europske komisije za demokraciju putem prava – Venecijanska komisija).

30. Nadalje, većina je preispitala ustavnosudski postupak, koji nije odvojen od prethodnog i naknadnog razvoja događaja u postupku: većina je trebala bolje ocijeniti ukupni sustav troškova uzimajući u obzir sve dosuđene

PRESUDA DRAGAN KOVAČEVIĆ protiv HRVATSKE – IZDVOJENO MIŠLJENJE

naknade troškova u fazama koje su prethodile ustavnosudskoj fazi i onima koje su nakon nje uslijedile. Podnositelj je prigovorio samo nalogu u jednom segmentu parničnog postupka, a nikakvi prigovori nisu podneseni u odnosu na prethodnu i naknadnu fazu. U sveukupnoj ocjeni, čak i da u jednom segmentu nisu dosuđeni nikakvi troškovi, ostaje mogućnost da se poštenost u postupku u cjelini može zajamčiti na temelju ostalih dosuđenih naknada.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST/STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524